

Aantekening: Over inflatie en nivellering

A. L. de Kater en F. L. A. van Wezel

Inleiding

'...Inflatie is eigenlijk veeleer de economische uitingvorm van onevenwichtigheden die hun wortels in een sociale of politieke voedingsbodem hebben...', aldus Hartog in 1966.¹ Gesuggereerd wordt dat de bestudering van inflatie een multidisciplinaire aanpak vereist. Deze behoefte komt geprononceerd naar voren wanneer we kijken naar het traditionele domein van de inflatietheorieën: de economische wetenschap. Immers ter verklaring van structurele inflatie verwijzen de aanhangers van de verschillende economische inflatietheorieën veelal naar factoren, die weliswaar relevant zijn voor het onderzoek naar de oorzaken van inflatie, maar tevens moeilijk zijn in te passen in de analytische modellen van de verschillende theorieën.² Daaruit kan men afleiden dat de economische inflatietheorieën aangevuld dienen te worden met sociologische, psychologische en politicologische inzichten.³

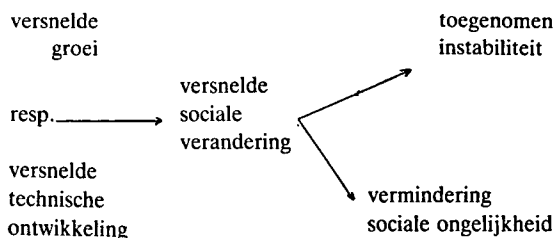
Oorzaken van inflatie volgens Huppes

In een artikel in dit tijdschrift publiceerde de Groningse socioloog econoom Huppes zijn visie op de oorzaken van de naoorlogse inflatie, die aansluit op bovenstaande gedachtengang.⁴ Hierin typeert hij de naoorlogse inflatie als een aspect van een sociaal-cultureel veranderingsproces, waarbij hij een verband legt tussen de technische ontwikkeling, de opkomst van het egalitarisme en inflatie.

Zijn *eerste* hoofdstelling luidt: 'Naast welvaartsverbetering veroorzaakt groei een ingrijpende maatschappelijke verandering'. Op basis van een versnelde technische ontwikkeling komt economische groei tot stand. Deze (versnelde) groei heeft invloed op de maatschappelijke orde, doordat het veranderings-tempo het aanpassingsvermogen waarover de leden van de samenleving beschikken zal overstijgen.

Zijn *tweede* hoofdstelling komt erop neer dat deze sociale veranderingen zullen leiden tot een toename van de maatschappelijke instabiliteit, die de 'dieperliggende' oorzaak van de naoorlogse inflatie zou zijn. Zijn *derde* hoofdstelling houdt in dat de versnelde sociale veranderingen niet alleen invloed hebben op maatschappelijke instabiliteit, maar ook vermindering van de sociale ongelijkheid tot gevolg zullen hebben. Deze veranderingen komen tot uitdrukking in een afname van status verschillen en in een toegenomen nivellering. In schema ziet het er als volgt uit:⁵

Figuur 1

Vervolgens onderbouwt Huppes zijn theorie met onderstaand cijfermateriaal, waarbij hij de toename van de sociale uitkeringen gebruikt als indicator voor nivellering.⁶

Van groot belang is dat Huppes hiermee impliciet een positief verband tussen groei en inflatie veronderstelt. Theoretisch wordt dit verband langs twee wegen verklaard: A- Versnelde groei genereert maatschappelijke instabiliteit en hiervan is inflatie de economische uitingvorm. B- Groei heeft nivellering tot gevolg, hetgeen cost-push inflatie veroorzaakt. (Zie eerste respectievelijk tweede regressievergelijking).

Huppes kritisch beschouwd

Gedurende de periode 1950-1973 veroorzaakte de vooruitgang van wetenschap en techniek een proces van versnelde economische groei, hetgeen ook op het maatschappelijke vlak zijn sporen achterliet. Enkele aspecten hiervan waren: inkomensstijging, nivellering, democratisering, vergroting van de macht van de arbeiders en een versterking van het streven naar gelijkheid. Vanaf 1973 echter nam het gemiddelde economische groeitempo af. De (te) optimistische ver-

F. L. A. van Wezel Kandidaats assistent Stichting voor Economisch Onderzoek der Universiteit van Amsterdam. Adres: Honselersdijkstraat 25i, 1059 EX Amsterdam.

A. L. de Kater, studeert economie aan de Universiteit van Amsterdam. Adres: Tweede Jan van der Heydenstraat 47b. 1074 XN Amsterdam. Tel.: 724794 (020).

Tabel 1. Gemiddelde groei, toename sociale uitkeringen, gemiddelde inflatie diverse landen 1955-1970.

Landen	ΔQ	ΔS	ΔP
	gemiddelde groei (ind. prod.)	toename sociale uitkeringen (% nat. ink.)	gemiddelde inflatie
	1955-1970	1955-1970	1955-1970
Canada	4,9	7,2	2,40
West-Duitsland	6,7	7,1	2,42
Italië	7,2	6,9	2,93
Nederland	6,6	9,3	3,66
Zweden	6,2	8,4	3,81
Engeland	2,9	4,6	(3,67)
USA	3,5	5,4	2,34

$$\Delta S = 2,08 \Delta Q + 3,86$$

$$\Delta P = 1,69 \Delta S + 2,45$$

wachtingen werden gelogenstraft en de vooruitzichten werden steeds somberder.

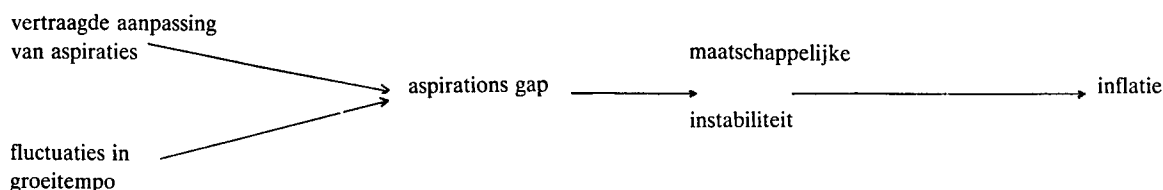
Belangrijk is dat in de inflatietheorie van Hupples onvoldoende rekening wordt gehouden met de traagheid waarmee aspiraties zich aanpassen aan veranderingen in het groeitempo. Deze vertraagde aanpassing zal een 'aspirations gap' veroorzaken, die groter is naarmate de samenleving meer vertrouwd is geraakt met de economische groei en de daarbij behorende maatschappelijke verschijnselen (de lengte van de periode is essentieel) en naarmate de fluctuaties in het groeitempo groter zijn. Het is deze aspirations gap en niet zozeer de omvang van de economische groei, die de grootte van de maatschappelijke instabiliteit bepaalt, waarbij, evenals in de theorie van Hupples, maatschappelijke instabiliteit inflatie genereert. In schema: zie figuur 2.

Hierdoor wordt verklaard waarom de inflatie pas in de

loop van de jaren 60 begon te versnellen. De economische groei werd vertraagd opgenomen in het verwachtingspatroon van de samenleving en dit veroorzaakte een aspirations gap. De aspiraties werden groter naarmate de groei versnelde (rising expectations). Ook wordt nu duidelijk waarom de inflatie tot ver na 1973 hoog bleef. Nadat er gedurende twee decennia onafgebroken en in toenemende mate groei was opgetreden, bleef de samenleving ook na 1973 economische groei verwachten. De vertraagde aanpassing van de aspiraties aan de veranderende omstandigheden zorgde voor een blijvend hoog inflatieniveau, welke pas daalde nadat de verwachtingen zich hadden aangepast aan het gedaalde groeitempo.

Dit toont tevens aan dat economische groei en inflatie niet altijd positief gecorreleerd behoeven te zijn. Wanneer de groeirichting verandert zal er namelijk sprake zijn van een negatieve relatie, zoals de cijfers voor 1970-1982 bewijzen.

Figuur 2

Tabel 2. Gemiddelde groei en gemiddelde inflatie diverse landen 1970-1982.

Landen	ΔQ gemiddelde groei ^a (ind. prod.)	ΔP gemiddelde inflatie ^b
	1970-1982	1970-1982
Canada	3,8	8,18
West-Duitsland	1,8	5,08
Italië	3,1	13,78
Nederland	2,7	7,05
Zweden	0,7	9,29
Engeland	0,1	13,07
USA	3,3	7,92

$$\Delta P = -0,57 \Delta Q + 10,45$$

a) Yearbook of Industrial Statistics, Volume I, UN, New York, diverse jaargangen.

b) Economic Survey of Europe, UN, New York, 1981.

Kort samengevat, de aspirations gap is bepalend voor de inflatie. Door de vertraagde aanpassing van aspiraties aan veranderingen in het groeitempo genereert zij via maatschappelijke instabiliteit inflatie. Hierdoor blijken inflatie en economische groei negatief gecorreleerd te zijn in perioden met een veranderende groeirichting.

Tot besluit

In het bovenstaande werd gepoogd een verklaring te geven voor het ontstaan en het verloop van de structurele inflatie na 1945. Er zijn voor deze periode ook een aantal determinanten aan te geven die we als min of meer exogeen kunnen beschouwen, zoals de Koreaan-Vietnam-oorlogen en de beide oliecrises. De eerste oliecrisis echter zou men ook kunnen verklaren als een vertraagde aanpassing aan de tussen 1950 en 1972

voortdurend verslechterende terms of trade voor de olieproducerende landen. Zij bleven relatief ver achter bij de sterke welvaartsstijging van de geïndustrialiseerde landen. De ongelijkheid, of beter gezegd, het bewustzijn van het bestaan van deze ongelijkheid veroorzaakte een aspirations gap die uitmondde in sterke prijsstijgingen.

Zo beschouwd kan het uitblijven van een zekere mate van vrijwillige nivellering, vooral op het internationale vlak (zie bijvoorbeeld het mislukken van de jongste UNCTAD conferentie), nog tot vele plotselinge prijsaanpassingen leiden.

Noten

¹ F. Hartog, Inflatie: oorzaken, gevolgen, bestrijding, Alphen a/d Rijn 1966, pag. 58-59.

² In de economische wetenschap staan een drietal varianten van de inflatietheorie centraal: 1. demand-pull, 2. cost-push en 3. de monetaristische variant. Zie ook F. Hirsch en J. H. Goldthorpe (eds.), The political economy of inflation, London 1978, pag. 187-194.

³ Zie ook P. M. Keizer, Inflatie als politiek-economisch verschijnsel, Leiden/Antwerpen, 1982. Keizer komt in zijn proefschrift tot de conclusie dat politieke en sociale factoren bij de verklaring voor het verschijnsel inflatie door economen onderbelicht blijven. Hierop onderneemt hij een poging de theorie met betrekking tot de invloed van de overheid, de vakbeweging en de werkgeversorganisaties op de inflatie te verbeteren.

⁴ T. Huppel, Beleid en Maatschappij VIII (6), 1981, Inflatie, instabiliteit en nivellering: een eigentijdse drieluik.

⁵ T. Huppel, Beleid en Maatschappij VIII (6), pag. 178-179.

⁶ T. Huppel, Beleid en Maatschappij VIII (6), pag. 183. Opgemerkt dient te worden dat de door Huppel gebruikte regressievergelijkingen niet in overeenstemming zijn met het gegeven cijfermateriaal. Zo zijn in de tweede vergelijking waarschijnlijk de ΔP en de ΔS met elkaar verwisseld en dient de eerste regressievergelijking de volgende waarde te hebben: $\Delta S = 0,75 \Delta Q + 2,93$.

⁷ Substitutie van beide regressievergelijkingen in elkaar levert eveneens een positief verband tussen ΔP en ΔQ op.